

**Мирончук Олександр Якович**,  
кандидат наук із богослів'я,  
кандидат філологічних наук, доцент,  
декан богословського факультету  
та професор кафедри біблійних та філологічних дисциплін  
Київської православної богословської академії

## «СВЯТІСТЬ» У ПОСЛАННІ СВЯТОГО АПОСТОЛА ПАВЛА ДО ФИЛИМОНА

У пропонованій статті подано результати здійсненого богословсько-лінгвістичного аналізу тексту Послання святого апостола Павла до Філімона крізь призму функціонування поняття «святість» у ньому.

**Ключові слова:** апостол Павло, Біблія, Новий Завіт, релігійний стиль, біблійний підстиль, текст Священного Писання, святість, послання.

У час відродження й розвитку української богословської науки виникає потреба осмислити її базові концепти, зокрема концепт «святість», що зумовлює актуальність відповідного дослідження.

Категорію святості, сакрального, а також шанування святих вивчали й продовжують вивчати вітчизняні та зарубіжні фахівці в царині богослів'я, релігієзнавства, філософії й філології, зокрема Т. П. Вільчинська [Вільчинська, 2008], Т. Б. Дзюбанський [Дзюбанський, 2012], А. П. Забіяко [Забіяко, 1998], М. Еліаде [Еліаде, 1994], Р. Каюа [Каюа, 2003], Г. М. Кулагіна-Стадніченко [Кулагіна-Стадніченко, 2016], П. В. Мацьків [Мацьків, 2007; Мацьків, 2010], М. О. Пилаєв [Пилаєв, 2012], М. В. Скаб [Скаб, 2008], Я. Харкевич [Charkiewicz, 2015], П. В. Пасхос [Πάσχος, 1997] та ін.

Джерелом християнського віровчення й богословської науки є Божественне Одкровення, виражене, зокрема, у Священному Писанні Старого та Нового Завіту.

Ця стаття продовжує й доповнює наші попередні наукові розвідки, присвячені специфіці функціонування поняття «святість» у текстах Священного Писання Нового Завіту, зокрема в Соборних посланнях святого апостола Якова [Мирончук, 2017б], святого апостола Іоана [Мирончук, 2017в] та святого апостола Іуди [Мирончук, 2017а].

Об'єктом нашого науково-богословського аналізу слугує українськомовний текст Послання святого апостола Павла до Філімона (переклад Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета (Денисенка)), розміщений у Біблії, опублікованій в Київській патріархії УПЦ Київського Патріархату (К., 2004). Для порівняння додатково залучено текст Послання святого апостола Павла до Філімона давньогрецькою мовою.

Мета дослідження – здійснити богословсько-лінгвістичний аналіз українськомовного тексту Послання святого апостола Павла до Філімона крізь призму функціонування поняття «святість» у ньому.

У заголовковій назві Послання міститься вказівка на святість його автора – *апостола Павла*, а в тексті апостол Павло додатково вживає щодо себе такі найменування, як *в'язень Ісуса Христа*, *старець*, напр.: *Послання до Філімона святого апостола Павла* [Біблія, 2004, с. 1354]; *Я, Павло<sup>1</sup>*, *написав моєю рукою: я віддам; не кажу тобі про те, що ти і самого себе мені винен* (Флм. 1: 19) [Біблія, 2004, с. 1355]; *Павло, в'язень Ісуса Христа<sup>2</sup>*, *і Тимофій брат Філімонові улюбленому і співробітникові нашому [...]* (Флм. 1: 1) [Біблія, 2004, с. 1354]; *Тому, маючи велике у Христі дерзновення наказувати тобі, що треба, любови заради краще прошу, не хто інший, як я, Павло старець<sup>3</sup>*, *а тепер і в'язень Ісуса Христа<sup>4</sup>* (Флм. 1: 8 – 9) [Біблія, 2004, с. 1355].

<sup>1</sup> Д.-грец. – Παῦλος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>2</sup> Д.-грец. – Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>3</sup> Д.-грец. – Παῦλος πρεσβύτερος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 863].

<sup>4</sup> Д.-грец. – δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 863].

Назву старець щодо себе як апостола також уживає святий Іоан Богослов як автор Другого і Третього своїх соборних послань, пор.: *Старець*<sup>5</sup> – обраній господині і дітям її, яких я дійсно люблю, і не тільки я, а й усі, що пізнали істину (2 Ін. 1: 1) [Біблія, 2004, с. 1276]; *Старець*<sup>6</sup> – улюбленому Гаеві, якого я дійсно люблю (3 Ін. 1: 1) [Біблія, 2004, с. 1277].

Також деяких інших осіб, згадуваних у тексті аналізованого Послання, Церква згодом визнала і стала шанувати як святих – апостолів від 70-ох Марка, Луки, Тимофія, Филимона, Онисима, Епафраса, Архипа, Аристарха (день пам'яті за новим стилем – 17 січня та ін.) [Календар, 2017, с. 72], мучениці й рівноапостольної Анфії (день пам'яті за новим стилем – 05 грудня) [Календар, 2017, с. 136], напр.: Павло, в'язень Ісуса Христа, і Тимофій<sup>7</sup> брат Филимонові<sup>8</sup> улюбленому і співробітникові нашому, і Анфії<sup>9</sup>, сестрі улюбленій, та Архипові<sup>10</sup>, сподвижникові нашому, і домашній твоїй церкві: *благодать вам і мир від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа* (Флм. 1: 1 – 3) [Біблія, 2004, с. 1354]; *прошу тебе за сина мого Онисима*<sup>11</sup>, котрого я зродив у кайданах моїх (Флм. 1: 10) [Біблія, 2004, с. 1355]; *Вітають тебе Епафрас*<sup>12</sup>, *спів'язень мій у Христі Ісусі, Марк*<sup>13</sup>, *Аристарх*<sup>14</sup>, *Димас, Лука*<sup>15</sup> – *співробітники мої* (Флм. 1: 23 – 24) [Біблія, 2004, с. 1355]. Відсутнє з-поміж шанованих святих в Місяцеслові Української Православної Церкви Київського Патріархату (й інших Православних Церков) ім'я Димаса, який, хоч і був учнем апостола Павла, але згодом відійшов від нього [Детальніше див.: Зайцев, 2006, с. 705 – 706].

Названих святих апостол Павло у тексті Послання означає словами *брат, улюблений і співробітник, сестра улюблена, сподвижник, син, брат улюблений, спів'язень у Христі Ісусі, співробітник*, більшість із яких, за нашими спостереженнями, об'єднує сема 'духовна спорідненість' і які в контексті мови Священного Писання Нового Завіту співвідносні з назвами чинів святих апостолів та рівноапостольних, пор.: Павло, в'язень Ісуса Христа, і Тимофій *брат*<sup>16</sup> Филимонові *улюбленому і співробітникові*<sup>17</sup> нашому, і Анфії, *сестрі улюбленій*<sup>18</sup>, та Архипові, *сподвижникові*<sup>19</sup> нашому, і домашній твоїй церкві: *благодать вам і мир від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа* (Флм. 1: 1 – 3) [Біблія, 2004, с. 1354]; *прошу тебе за сина*<sup>20</sup> мого Онисима, котрого я зродив у кайданах моїх (Флм. 1: 10) [Біблія, 2004, с. 1355]; *Бо, можливо, він для того тимчасово відлучився, щоб ти прийняв його назавжди, вже не як раба, але вище за раба, брата улюбленого*<sup>21</sup>, особливо мені, а тим більше тобі, і за плоттю, і в Господі (Флм. 1: 15 – 16) [Біблія, 2004, с. 1355]; *Так, брате*<sup>22</sup>, дай мені скористатися тобою у Господі; *заспокой моє серце у Господі* (Флм. 1: 20) [Біблія, 2004, с. 1355]; *Вітають тебе Епафрас, спів'язень мій у Христі Ісусі*<sup>23</sup>, *Марк, Аристарх, Димас, Лука – співробітники*<sup>24</sup> мої (Флм. 1: 23 – 24) [Біблія, 2004, с. 1355].

<sup>5</sup> Д.-грец. – ὁ πρεσβύτερος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 966].

<sup>6</sup> Д.-грец. – ὁ πρεσβύτερος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 968].

<sup>7</sup> Д.-грец. – Τιμόθεος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>8</sup> Д.-грец. – Φιλήμονι [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>9</sup> Д.-грец. – Αφία [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>10</sup> Д.-грец. – Αρχίππω [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>11</sup> Д.-грец. – Ονήσιμον [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 863].

<sup>12</sup> Д.-грец. – Επαφράς [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>13</sup> Д.-грец. – Μάρκος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>14</sup> Д.-грец. – Αρίσταρχος [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>15</sup> Д.-грец. – Λουκάς [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>16</sup> Д.-грец. – ὁ ἀδελφός [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>17</sup> Д.-грец. – τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>18</sup> Д.-грец. – τῇ ἀδελφῇ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862]; τῇ ἀδελφῇ – s AD\* F G I P 048 33 81 104 459 1739 1881 it<sup>b</sup>, f, g, o vg<sup>ww, st</sup> cop<sup>sa<sup>ms</sup>, bo</sup> arm (eth) geo<sup>1</sup> Jerome Pelagius // τῇ ἀγαπητῇ – D<sup>2</sup> Ψ 075 0150 256 263 365 424 1241 1319 1573 1852 2200 Byz [K L] Lect (l 170 τῷ ἀγαπητῷ [sic]) vg<sup>ms</sup> (syr<sup>p</sup>) cop<sup>sa<sup>ms</sup></sup> Chrysostom Theodore<sup>lat</sup> // τῇ ἀδελφῇ τῇ ἀγαπητῇ 629 it<sup>ar, b</sup> vg<sup>cl</sup> syr<sup>h</sup> geo<sup>2</sup> (slav) Ambrosiaster [NT, [1994], p. 738].

<sup>19</sup> Д.-грец. – τῷ συστρατιώτῃ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 862].

<sup>20</sup> Д.-грец. – τέκνου [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 863].

<sup>21</sup> Д.-грец. – ἀδελφὸν ἀγαπητόν [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>22</sup> Д.-грец. – ἀδελφέ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>23</sup> Д.-грец. – ὁ συναϊχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

<sup>24</sup> Д.-грец. – οἱ συνεργοί μου [Н Καινή Διαθήκη, 1996, с. 864].

Апостол Павло вживає типову для Священного Писання Нового Завіту (наприклад, міститься також ще в Соборному посланні святого апостола Іуди) назву *святі* на позначення християн як послідовників Христа, яка вказує на їх моральну досконалість та висоту духовного життя в тутешніх земних умовах, пор.: *Дякую Богові моєму, завжди згадуючи про тебе в молитвах моїх, коли чую про твою любов і віру, яку маєш до Господа Ісуса і до всіх **святих**<sup>25</sup>, щоб спільність віри твоєї стала діяльною у пізнанні всякого у вас добра у Христі Ісусі. Бо ми маємо велику радість і втішення в твоїй любові; тому що тобою, брате, заспокоєні серця **святих**<sup>26</sup> (Флм. 1: 4 – 7) [Біблія, 2004, с. 1354 – 1355]; *Улюблені! Маючи старання писати вам про загальне спасіння, я визнав за потрібне написати вам, благаючи боротися за віру, раз передану **святим**<sup>27</sup> (Іуд. 1: 3) [Біблія, 2004, с. 1278].**

Отже, святість – найменування й атрибут християн як послідовників Христа, що вказує на їх моральну досконалість та висоту духовного життя в тутешніх земних умовах.

В аналізованому тексті Послання святого апостола Павла до Филимона, утворюючи змодельоване нами однойменне лексико-семантичне й асоціативне поле, поняття «святість» ословлюють:

- прикметник *святий* у відповідних граматичних формах роду, числа й відмінка у субстантивній функції, що в контексті Священного Писання Нового Завіту вживається на позначення християн (*святі*);

- назви чинів святих – *апостол*;

- власні імена святих – агіоантропоніми – апостолів *Павла, Марка, Луки, Тимофія, Филимона, Онисима, Єпафраса, Архипа, Аристарха*, рівноапостольної *Апфії*;

- співвідносні з назвою відповідного чину святих самоназви апостола Павла – *в'язень Ісуса Христа, старець*;

- співвідносні з назвою чину святих апостолів та рівноапостольних біблійні загальні номінації осіб – *брат, улюблений і співробітник, сестра улюблена, сподвижник, син, брат улюблений, спів'язень у Христі Ісусі, співробітник*.

У перспективі варто застосувати запропоновану в цій статті методику богословсько-лінгвістичного аналізу до інших текстів Священного Писання із залученням святоотцівської екзегетичної спадщини.



#### Джерела:

- |                       |   |
|-----------------------|---|
| Біблія, 2004          | Біблія : книги Священного Писання Старого та Нового Завіту : в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407, [9] с.                                     |
| Календар, 2017        | 2017. Православний церковний календар. – К. : Видавниче управління УПЦ Київського Патріархату, 2016. – 240 с.   |
| Н Καινή Διαθήκη, 1996 | Н Καινή Διαθήκη μετὰ συντόμου ἐρμηνείας / Παπ. Ν. Τρεμπέλα. – Ἀθήναι : Ἀδελφότης Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ», 1996. – 1064, [8] σ.   |
| NT, [1994]            | The Greek New Testament : Fourth Revised Edition / edited by Barbara Aland, Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini and Bruce M. Metzger in cooperation with Institute for Testament Textual Research, Münster / Westphalia. – Deutsche Bibelgesellschaft ; United Bible Societies, [1994]. – XIV, 918 p. |

#### Література:

- |                   |  |
|-------------------|--|
| Вільчинська, 2008 | Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII – XVIII ст. : монографія / Т. П. Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.                   |
| Дзюбанський, 2012 | Єдин свят : біблійні, богословські та історичні аспекти розуміння святості у християнському житті / Тарас Б. Дзюбанський. – К. : Дух і літера, 2012. – 135, [1] с. |

<sup>25</sup> Д.-грец. – *τοὺς ἁγίους* [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 862].

<sup>26</sup> Д.-грец. – *τῶν ἁγίων* [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 862].

<sup>27</sup> Д.-грец. – *τοῖς ἁγίοις* [Н Καινή Διαθήκη, 1996, σ. 970].

- Забіяко, 1998 Категория святости (философско-религиоведческий анализ) : диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук ; специальность 09. 00. 06 – философия религии / Забияко Андрей Павлович ; Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова ; философский факультет ; кафедра философии религии и религиоведения. – М., 1998. – 330 арк.
- Зайцев, 2006 Димас / Д. В. Зайцев // Православная энциклопедия / под. ред. Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. – М. : Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2006. – Т. 14: Даниил – Димитрий. – С. 705 – 706.
- Каюа, 2003 Людина та сакральне / Роже Каюа ; [пер. з фр.]. – К. : Ваклер, 2003. – 232, [24] с.
- Кулагіна-Стадніченко, 2016 Святість та аскетизм у структурі релігійних ідеалів українського православно-віруючого / Г. М. Кулагіна-Стадніченко // Софія : гуманітарно-релігієзнавчий вісник. – 2016. – № 3(7). – С. 18 – 23.
- Мацьків, 2007 Концептосфера *Бог* в українському мовному просторі / Петро Мацьків. – К. ; Дрогобич : Коло, 2007. – 330 с.
- Мацьків, 2010 Субконцепт *священне місце* в біблійному тексті / Петро Мацьків // Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – Вип. 509 – 511. – С. 117 – 120.
- Мирончук, 2017а «Святість» у Соборному посланні святого апостола Іуди / Мирончук Олександр Якович // Православний вісник Київського Патріархату. – [К.], 2017. – № 8 (серпень). – С. 34 – 37.
- Мирончук, 2017б «Святість» у Соборному посланні святого апостола Якова / Олександр Мирончук // Труды Київської Духовної Академії : науковий збірник Київської православної богословської академії / ред. кол.: митр. Переяслав-Хмельницький і Білоцерківський Епіфаній (Думенко) (гол. ред.) [та ін.]. – [К.], 2017. – № 17. – С. 381 – 388.
- Мирончук, 2017в «Святість» у Соборних посланнях святого апостола Іоана Богослова / Мирончук Олександр Якович // Православний вісник Київського Патріархату. – [К.], 2017. – № 10 (жовтень). – С. 41 – 49.
- Пылаев, 2012 Категория «священное» в феноменологии религии, теологии и континентальной философии XX века : диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук ; специальность 09. 00. 03 – история философии / Пылаев Максим Александрович ; Российский государственный гуманитарный университет ; Философский факультет. – М., 2012. – 277 арк.
- Скаб, 2008 Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери / М. В. Скаб. – Чернівці : Рута, 2008. – 560 с.
- Элиаде, 1994 Священное и мирское / Мирча Элиаде ; пер. с фр., предисл. и коммент. Н. К. Гарбовского. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.
- Charkiewicz, 2015 Kult świętych w Kościele prawosławnym : teologia, historia, formy, typologia / Jaroslaw Charkiewicz. – Warszawa : Warszawska Metropolia Prawosławna, 2015. – 448, [32] с.
- Πάσχος, 1997 Άγιοι οι φίλοι του Θεού : εισαγωγή στην αγιολογία της ορθοδόξου εκκλησίας / Π. Β. Πάσχος. – 2η έκδ. – Αθήνα : Αρμός, 1997. – 322, [4] σ.



**Myronchuk Oleksandr Yakovych,**  
PhD in Theology,  
candidate of philological sciences,  
Dean of the Faculty of Theology  
and professor of biblical and philological sciences chair  
of Kyiv Orthodox Theological Academy

#### «HOLINESS»

#### IN THE EPISTLE OF THE SAINT APOSTLE PAUL TO PHILEMON

*The proposed article presents the results of the theological and linguistic analysis of the text of the Epistle of the Saint Apostle Paul to Philemon and reveals the specificity of the functioning of the concept of «holiness» in it.*

**Key words:** *Apostle Paul, the Bible, the New Testament, religious style, biblical substyle, the text of the Scriptures, holiness, epistle.*